

Зоран Ј. Лончар
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
Z.Loncar@pf.uns.ac.rs

СТРУЧНИ ИСПИТИ КАО ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЈЕ УПРАВЕ*

Сажетак: Без обзира на то што је претходних година у Србији спроведена значајна реформа у области стручног усавршавања службеника, стручни испити су ипак остали изван суштинских реформских процеса. У раду се кроз анализу postojeћег правног режима стручних испита указује у којој мери су они заиста била део реформе спроведене у управи, као и шта би се могло учинити у правцу осавремењавања овој веома важној иницијативи за остваривање процеса професионализације управе.

Кључне речи: управа, органи управе, стручни испити, професионализација управе, службеници.

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

У Србији је претходне деценије спроведена значајна реформа управе заснована на основним принципима европског административног оквира. Из тог разлога се данас за централну, покрајинску и локалну управу може рећи да су углавном засноване на најважнијим европским стандардима везаним за рад управе.¹ Централно место у реформи управе имала је реформа службеничког система. Након прве Стратегије реформе државне управе из

* Рад представља резултат истраживачког рада на Пројекту „Правна традиција и нови правни изазови” чији је носилац Правни факултет у Новом Саду.

Вид.: Драган Милков, „Државна управа Србије и европски стандарди”, Зборник „Хармонизација српској и мађарској праву са правом Европске уније”, Нови Сад 2015, 59-75; Zoran Lončar, Dejan Vučetić, „European Standards and Public Administration Reform in the Republic of Serbia”, 16th International conference Toulon-Verona „Excellence in Services”, Faculty of Administration University of Ljubljana, Slovenia 29-30. August 2013, 434-454; Зорица Вукашиновић-Радојчић, „Европски принципи запошљавања јавних службеника”, *Правни живот* 10/2012, 299-313.

2004. године¹ донет је најпре системски Закон о државним службеницима 2005. године,² а на његовим основама претходних година и низ других законских и подзаконских аката, којима је у потпуности нормативно заокружен нов службенички систем. Захваљујући бројним новим правним прописима може се рећи да је у Србији данас у целости обновљен службенички систем, чији су корени били успостављени још крајем XIX и почетком XX века, у време постојања Краљевине Србије, односно Краљевине Југославије.³

Основни реформски циљ који је обновом службеничког система требало постићи је, поред деполитизације управе, био везан посебно за њену професионализацију.⁴ Кроз процес професионализације управе требало је обезбедити висок степен стручности службеничког кадра који би био у стању да кроз ефикасно функционисање управе одговори изазовима савремене државе и најважнијим захтевима које намећу савремене потребе грађана. На основу свега што је претходних година учињено у реформи службеничког система може се рећи да су створене основне правне претпоставке за функционисање професионалне јавне управе у Србији, као и да је ново службеничко законодавство у највећој мери усаглашено са најважнијим европским стандардима у овој области.⁵

Веома важан елемент процеса професионализације управе представљало је стручно усавршавање службеника. По први пут је оно било резултат стратешког планирања. На основама Стратегије стручног усавршавања државних службеника из 2011. године⁶ и Стратегије стручног усавршавања запослених

¹ *Стратегија реформе државне управе у Републици Србији од 2004-2009*, Влада Републике Србије, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Београд 2004.

² Закон о државним службеницима – ЗДС, *Службени листник РС*, бр. 79/2005, 81/2005, 83/2005, 64/2007, 67/2007, 116/2008, 104/2009, 99/2014, 94/2017, 95/2018 и 157/2020.

³ Вид.: Александар Мартиновић, "Службеничко право у Србији на размеђи векова – савремене тенденције у развоју службеничког система и избор државних службеника", *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* (Зборник радова ПФНС) 4/2017, 1589-1605; Дејан Вучетић, Зорица Вукашиновић-Радојчић, Ивана Крстић-Мистрицелиновић, "Развој службеничког законодавства и образовања у Србији – историјске и савремене тенденције", *Теме* 1/2019, 109-132; Милан Влатковић, „Појам јавног-државног службеника у законодавној еволуцији после другог светског рата”, *Радни однос државних службеника*, Правни факултет, Крагујевац 2006, 35-60.

⁴ Вид.: Зоран Лончар, "Деполитизација и професионализација управе", *Зборник радова ПФНС* 4/2013, 185-202; Зорица Вукашиновић-Радојчић, Блаженка Стојановић, „Професионализација државне управе у Србији”, *Правни живот* 3-4/2006, 81-99; Бранко Лубарда, „Правни положај државних службеника на положају”, *Радно и социјално право* 1-6/2006, 53-64.

⁵ Вид.: Александра Рабреновић – Зорица Вукашиновић-Радојчић, „Новине у службеничком систему државне управе Србије”, *Правни живот* 10/2010, 421-435; З. Вукашиновић-Радојчић, (2012) 299-313.

⁶ Стратегија стручног усавршавања државних службеника, *Службени листник РС*, бр. 56/2011 и 51/2013.

у јединицама локалне самоуправе из 2015. године,⁷ извршене су, најпре, одговарајуће измене у Закону о државним службеницима,⁸ а затим је питање стручног усавршавања покрајинских и локалних службеника уређено новим Законом о запосленим у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе из 2016. године.⁹ Након тога је донет низ пратећих подзаконских аката, којима је у потпуности нормативно заокружен нов правни режим стручног усавршавања службеника. За тај процес од посебног значаја је било образовање Националне академије за јавну управу 2017. године,¹⁰ као централне институције система стручног усавршавања, у чијој је надлежности по први пут континуирано спровођење стручног усавршавања службеника.

Са реформом система стручног усавршавања службеника актуализовано је питање стручних испита, и то не само као квалификативног услова за рад у органима државне, покрајинске и локалне управе, већ и као вида додатног стручног усавршавања службеника. Међутим, стручни испити су до сада ипак остали изван суштинских реформских процеса у управи. Циљ рада је да се путем анализе постојећег правног режима утврди у којој мери је област стручних испита заиста била део реформских процеса у управи, као и шта би се могло учинити у правцу осавремењавања овог важног питања за остваривање процеса професионализације управе.

2. НАСТАНАК И РАЗВОЈ СТРУЧНИХ ИСПИТА У УПРАВИ

Први зачеци система стручног усавршавања службеника у управи у Србији налазе се у старом службеничком законодавству Краљевине СХС из XX века. Иако Закон о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда из 1923. године,¹¹ као ни ранији Закон о чиновницима грађанског реда из 1861. године¹² и 1864. године,¹³ који су важили у време Кнежевине и Краљевине Србије, не познаје било какав стручни испит као услов

⁷ Стратегија стручног усавршавања запослених у јединицама локалне самоуправе у Републици Србији, *Службени њасник РС*, бр. 21/2015.

⁸ Закон о изменама и допунама Закона о државним службеницима, *Службени њасник РС*, бр. 99/2014 и 94/2017.

⁹ Закон о запосленима у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе – ЗЗАПЈС, *Службени њасник РС*, бр. 21/2016, 113/2017 и 95/2018, чл. 19, ст. 2; чл. 21 и чл. 116-122.

¹⁰ Закон о Националној академији за јавну управу, *Службени њасник РС*, бр. 94/2017.

¹¹ Закон о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда, *Службене Новине Краљевине СХС*, бр. 199/1923.

¹² Закон о чиновницима грађанског реда, *Службене Новине Књажевине Србије*, бр. 665/1861.

¹³ Закон о чиновницима грађанског реда и о постављању у стање покоја с пензијом свију чиновника уопште, *Службене Новине Књажевине Србије*, бр. 308/1864.

за пријем у чиновничку службу, њиме је ипак по први пут била предвиђена могућност полагања општег теоријског испита, као услова за напредовање у служби, односно за прекоредни напредак из ниже у вишу чиновничку категорију (члан 245, став 1, тачка 1). Полагање ове врсте испита касније је детаљно уређено посебним подзаконским актом, који се звао Правила о полагању теоријског испита по тачки 1. члана 145 Закона о чиновницима грађанског реда.¹⁴ У зависности за коју категорију чиновника се овај испит полагао, испитни предмети су се односили на матерњи језик, математику, историју, географију и један од страних језика (француски, немачки, италијански или енглески).¹⁵ У периоду Краљевине Југославије, односно доношењем Закона о чиновницима из 1931. године,¹⁶ дошло је до појаве стручних испита као квалификативног услова за пријем у чиновничку службу. Међутим, још увек се није радило о опште обавезном услову, који би важио за све државне службенике приликом ступања у службу, већ само о посебном услову, који је важио у случају пријема у органе управе у појединим управним областима, а могао је да се предвиди посебним прописом. Такав је случај био са обавезним полагањем испита за дипломатско-конзуларне приправнике приликом ступања у дипломатску службу.¹⁷

До значајне прекретнице у развоју стручних испита у управи у Србији дошло је 1965. године, са доношењем Закона о органима управе,¹⁸ којим је успостављен темељ данашњег концепта стручних испита, као опште обавезаног начина за проверу оспособљености свих приправника и других лица која по први пут ступају у службенички однос у управи, заснованог на јединственим основама заједничким за све послове из делокруга органа државне, покрајинске и локалне управе, као и ималаца јавних овлашћења. Уредбом о приправничком стажу и стручним испитима радника у органима управе која је донета на основу наведеног закона,¹⁹ било је прописано да се стручни испит састоји од *опшћег* и *посебног* дела. Прописивање програма општег дела стручног испита спадало је у надлежност Републичког секретаријата за законодавство и правосуђе, а посебног дела, у надлежност органа управе у чији су делокруг спадали послови за које се приправник оспособљавао.

¹⁴ Правила о полагању теоријског испита по тачки 1. члана 145 Закона о чиновницима грађанског реда, *Службене Новине Краљевине СХС*, бр. 232/1925.

¹⁵ Вид.: Правила о полагању теоријског испита по тачки 1. члана 145 Закона о чиновницима грађанског реда, чл. 7-9.

¹⁶ Закон о чиновницима, *Службене Новине Краљевине Југославије*, бр. 73/1931.

¹⁷ Вид.: Лазо М. Костић, *Административно право*, I, Геца Кон, Београд 1936, 283; Д. Вучетић, З. Вукашиновић-Радојчић, И. Крстић-Мистрицеловић, (2019) 117.

¹⁸ Закон о органима управе, *Службени гласник СРС*, бр. 16/1965.

¹⁹ Уредба о приправничком стажу и стручним испитима радника у органима управе, *Службени гласник СРС*, бр. 29/1966 и 10/1969.

Овакав концепт стручног испита у управи задржан је у наредних скоро пола века, при чему су се временом мењали само предмети и програми по којима се испит полагао. Тако се на основу Закона о управи из 1974. године²⁰ и Уредбе о стручном испиту радника органа управе,²¹ програм општег дела испита састојао из предмета коју су чинили: Уставно уређење СФРЈ, Управни поступак и управни спор; Међусобни односи радника у удруженом раду и права и обавезе радника у радним заједницама органа управе и Канцеларијско пословање. Посебни део испита је обухватао предмете из оквира послова за које се кандидат оспособљавао у току приправничког стажа, и обухватао је материју која се односила на: Положај, организацију, делокруг и рад органа управе у коме је кандидат радио и Прописе, научне дисциплине и сл. који су били у вези са извршавањем послова радног места за које се кандидат оспособљавао у току приправничког стажа.

Нешто касније, на основу Закона о државној управи из 1980. године²² и Уредбе о стручном испиту радника органа управе из 1981. године,²³ сви кандидати су били обавезни да полажу укупно пет предмета, које су чинили: Уставно уређење СФРЈ, Систем државне управе – са посебним освртом на положај, организацију и надлежност органа управе у коме кандидат ради, Управни поступак и управни спор; Радни однос и Канцеларијско пословање. У оквиру посебног дела испита сваки кандидат је био дужан да уради и одбрани писмени рад везан за вршење конкретних задатака и послова за које се оспособљавао као приправник, односно на којима је требало да ради. Најзад, према Закону о државној управи из 1992. године,²⁴ и на основу њега донете Уредбе о стручном испиту запослених у органима државне управе,²⁵ задржан је концепт стручног испита састављеног од општег и посебног дела, али се садржај општег дела испита разликовао у зависности од степена стручне спреме кандидата. Кандидати са вишим и високим образовањем су полагали укупно пет предмета, које су чинили: Уставно уређење, Систем државне управе, Управни поступак и управни спор, Радно законодавство и Канцеларијско пословање. Кандидати са средњим образовањем полагали су четири предмета, које су чинили: Основе система државне управе и уставно уређење, Управни поступак, Основе система радних односа и радни односи у органима државне управе и Канцеларијско пословање. Посебан део стручног

²⁰ Закон о управи, *Службени њласник СРС*, бр. 32/1974.

²¹ Уредба о стручном испиту радника органа управе, *Службени њласник СРС*, бр. 43/1975.

²² Закон о државној управи, *Службени њласник СРС*, бр. 9/1980 и 18/1980.

²³ Уредба о стручном испиту радника органа управе, *Службени њласник СРС*, бр. 37/1981, 42/1981 и 32/1982.

²⁴ Закон о државној управи, *Службени њласник РС*, бр. 20/1992.

²⁵ Уредба о стручном испиту запослених у органима државне управе – Уредба о стручном испиту ЗОУ, *Службени њласник РС*, бр. 80/1992, 62/2001 и 38/2007.

испита, пак, садржавао је проверу практичне оспособљености кандидата за обављање послова радног места за које се кандидат оспособљавао, односно на које је био распоређен.

3. СТРУЧНИ ИСПИТИ У УПРАВИ У ПРАВНОМ СИСТЕМУ СРБИЈЕ

Важећи правни режим стручних испита у управи заснован је на Закону о државним службеницима из 2005. године (члан 100-102). Све до 2009. године на стручне испите у управи се примењивала и стара Уредба о стручном испиту запослених у органима државне управе из 1992. године, када је на основу новог Закона о државним службеницима донета, најпре Уредба о програму и начину полагања државног стручног испита, која је претходних година више пута новелирана,²⁶ да би 2019. године била донета Уредба о државном стручном испиту,²⁷ чија је примена почела 1. јануара 2021. године. За стручне испите који се тичу покрајинских и локалних службеника релевантне су још и одредбе Закона о запосленима у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе (члан 74, члан 124. став 4, члан 129 и члан 131-132).

У погледу правног режима коме су подвргнути разликују се две врсте стручних испита у управи: државни стручни испит и посебан стручни испит.

3.1 Државни стручни испит

Државни стручни испит је испит општег карактера који су дужни да положи сви државни службеници који су у *радном односу на неодређено време*. Поред њих, ову врсту стручног испита су дужни да положи и државни службеници које се налазе на *пробном раду* у органу државне управе, као и *управљивници* који се оспособљавају за самосталан рад у органу државне управе. Такође, обавеза полагања државног стручног испита се односи и на државне службенике који се *додатно образују* током трајања службеничког односа, и то према плану и програму за степен образовања за који се додатно образују (члан 99. став 4).

Обавеза на полагање државног стручног испита је увек временски ограничена, раскидним роком чијим протеком долази до престанка радног односа у органу државне управе. Државни службеници на пробном раду који су радни однос засновали на неодређено време, као и државни службеници који

²⁶ Уредба о програму и начину полагања државног стручног испита, *Службени гласник РС*, бр. 16/2009, 84/2014, 81/2016, 76/2017 и 60/2018.

²⁷ Уредба о државном стручном испиту – УДСИ, *Службени гласник РС*, бр. 86/2019.

су засновали радни однос на неодређено време, а немају положен државни стручни испит, дужни су да ову врсту стручног испита положе у року од *шест месеци од дана заснивања радног односа*. Приправници су дужни да ову врсту стручног испита положе до *окончања приправничког сјажа*. Државни службеници који се додатно образују у органу управе имају обавезу да положе државни стручни испит према плану и програму за степен образовања за који су се образовали у року од *једне године од завршене догађајне образовања*.

За разлику од свих наведених лица, којима полагање државног стручног испита у прописаном року представља законску обавезу, постоје и лица којима је полагање ове врсте стручног испита дато као могућност. Наиме, према новој Уредби, право на полагање државног стручног испита има свако лице заинтересовано за рад на пословима за које је прописан положен државни стручни испит, под условом да је оспособљено за самосталан рад у струци, односно самостално обављање послова, као и да има стечено радно искуство у струци у трајању које је услов за полагање ове врсте стручног испита у степену стручне спреме, односно образовања које поседује (члан 5. став 2). Иако је несумњиво да овакво проширивање круга лица која могу да полажу државни стручни испит и услова за полагање испита доприноси квалитету процеса професионализације државне управе, прописивање таквог права уредбом, као подзаконским актом, без претходног изричитог законског основа, чини ово правно решење спорно са аспекта уставности и законитости. У овом случају се не ради о разради, већ дописивању законске материје подзаконским актом. Чланом 100. став 2 Закона о државним службеницима, који представља законски основ за доношење Уредбе о државном стручном испиту, изричито је прописано да Влада уредбом ближе уређује само питања које се односе на: програм и начин полагања државног стручног испита за све државне органе, састав и начин рада комисије за спровођење овог испита, трошкове полагања, изглед обрасца уверења о положеном испиту и начин уписа и вођења евиденције о положеном испиту, а не и додатни круг лица која могу полагати ову врсту стручног испита. Шта више, у самој Уредби је изричито наведено да се њом уређују само она питања која су и Законом о државним службеницима прописана,²⁸ да би потом, у оквиру посебног поглавља Уредбе под насловом "Ко полаже државни стручни испит" (члан 3-7), проширене законске одредбе о лицима која могу да полажу ову врсту стручног испита и условима за полагање испита.

²⁸ „Овом уредбом уређује се програм и начин полагања државног стручног испита у државним органима, састав и начин рада комисије за спровођење државног стручног испита, трошкови полагања државног стручног испита, изглед обрасца уверења о положеном државном стручном испиту, начин издавања уверења о положеном државном стручном испиту и начин уписа и вођења евиденције о положеном државном стручном испиту”. УДСИ, чл. 1.

На основу чињенице да постоји законска могућност да државни службеник који је заспослен на неодређено време положи државни стручни испит у року од шест месеци од дана заснивања радног односа, може се извести закључак да претходно положен државни стручни испит не мора увек да буде обавезан услов приликом пријема у службенички однос у органу државне управе, већ да се ради само о једном од законских услова, који се може испунити и накнадно, у року од шест месеци од заснивања радног односа у органу државне управе. На таквом ставу је заснована и изричита одредба члана 45. став 2 Закона о државним службеницима, према којој се као државни службеник на извршилачком радном месту може запослити и лице које нема положен државни стручни испит, али је дужно да га положи у року утврђеном Законом.

На таквом ставу је, такође, заснована и одредба члана 7. Уредбе о државном стручном испиту, према којој ову врсту стручног испита може да полаже и лице која нема положен државни стручни испит, а пријавило се на јавни конкурс за *попуњавање положаја* у органу државне управе, под условом да захтев за полагање поднесе наредног дана од дана истека рока за подношење пријаве на јавни конкурс (члан 19. став 2). У том случају је Испитна комисија дужна да одреди датум полагања испита водећи рачуна да се испит одржи најкасније три дана пре истека рока за достављање доказа да је то лице положило ову врсту испита (члан 22. став 2). Може се претпоставити да је смисао уношења оваквог решења у Уредбу био да се у погледу правног положаја изједначе службеници на положајним радним местима са службеницима на извршилачким радним местима, за које је могућност накнадног полагања државног стручног испита изричито прописана Законом. Међутим, проблем оваквог нормативног решења није само у томе што се без законског основа, подзаконским актом, уводи могућност накнадног полагања ове врсте испита и за лица која се пријаве на јавни конкурс за положајна радна места у органу државне управе, већ и што се то чини *contra legem*. Наиме, Закон накнадно полагање државног стручног испита дозвољава само за лица која су у радном односу у органу управе на неодређено време (члан 202. став 1), што никад није случај ни са једним лицем које се поставља на положајно радно место. Поред тога, изузетак везан за могућност пријема у радни однос без положеног државног стручног испита, уз обавезу накнадног полагања у прописаном року, Закон је изричито предвидео само за државне службенике на извршилачким радним местима (члан 45. став 2), а не и на положајном радном месту. Ако се већ желело омогућити и лицима која немају положен државни стручни испит, пријављивање на јавни конкурс расписан за положајно радно место у органу државне управе, онда је такво решење требало предвидети путем измене Закона о државним службеницима, а не уношењем у Уредбу о државном стручном испиту. Поред свега наведеног, додатни је

проблем оваквог нормативног решења што је истим подзаконским актом право на полагање државног стручног испита након пријаве на јавно расписан конкурс прописано и за сва лица која се постављају на положајно радно место у покрајинској и локалној управи (члан 7.), а што је такође требало да буде законска материја, прописана Законом о запосленима у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе.

Без обзира на то што Закон о државним службеницима даје могућност заснивања радног односа у органу државне управе и са лицем које није положило државни стручни испит, став је актуелне судске праксе да уколико се на конкурс за пријем у радни однос пријави лице које има положен државни стручни испит и лице које није положило испит, предност приликом заснивања радног односа има лице које је положило државни стручни испит.²⁹

Провера знања на стручном испиту увек је обавезан услов за рад у сваком органу државне управе и том циљу служи, пре свега, државни стручни испит. Међутим, обавезу полагања државног стручног испита у случају појединих категорија службеника који раде на одређеним радним местима у неким управним областима може да замени положен и неки од три врсте посебног стручног испита. Такав је случај са *правосудним испитом, дипломатско-конзуларним испитом и стручним испитом у области здравствене заштите*.³⁰

Полазећи од програма и садржине испитних предмета из којих се састоје ове врсте посебних стручних испита, међутим, није јасно на основу којих критеријума су ове врсте стручних испита изједначени са државним стручним испитом, када су у питању испити који су у већој или мањој мери различите природе. Ово тим пре што је програм државног стручног испита претходних година често и значајно мењан, најпре Уредбама о изменама и допунама Уредбе о програму и начину полагања државног стручног испита из 2014, 2016, 2017 и 2018. године, а затим и Уредбом о државном стручном испиту из 2019. године. У сваком случају, питање међусобног односа државног стручног испита и свих посебних стручних испита, а посебно са ове три врсте испита које на основу Закона представљају алтернативу државном

²⁹ Вид.: Пресуда Управног суда II-2 У. 7275 од 17. фебруара 2016. године; Пресуда Врховног касационог суда Узп 142/2016 од 02. јуна 2016. године.

³⁰ ”Државни стручни испит нису дужни да полажу државни службеници у судовима, јавним тужилаштвима и Државном правобранилаштву који су обавезни да полажу правосудни испит, државни службеници у осталим државним органима који су положили правосудни испит, државни службеници у дипломатском звању који су у обавези да полажу или су положили дипломатско-конзуларни испит у складу са законом којим се уређују спољни послови, као и држави службеници који су здравствени радници или здравствени сарадници у Управи за извршење кривичних санкција, који су у обавези да полажу или су положили стручни испит у области здравствене заштите”. ЗДС, чл. 101.

стручном испиту, захтева пажљиво преиспитивање и одговарајуће законско регулисање.³¹

Програм државног стручног испита зависи од врсте и степена образовања лица који га полаже. Важећи програм државног стручног испита за кандидате са високим образовањем³² чини шест испитних предмета: 1) *Уставно уређење*, 2) *Систем државне управе*, 3) *Управни поступак и управни спор*, 4) *Канцеларијско пословање*, 5) *Радно законодавство* и 6) *Основи система Европске уније*. Програм државног стручног испита за кандидате са средњим образовањем се састоји од пет предмета, које чине: 1) *Уставно уређење и основи система државне управе*, 2) *Управни поступак*, 3) *Канцеларијско пословање*, 4) *Основи радног законодавства* и 5) *Основни системи Европске уније*. Стручне области које се полажу у оквиру наведених испитних предмета детаљно се уређују Уредбом (додатком 1) и представљају најдинамичнији део уредбодавне материје.³³

³¹ Појава међусобне неусклађености различитих врста стручних испита је вероватно последица чињенице да су посебни стручни испити у наш службенички систем уведени накнадно, путем измена Закона о државним службеницима из 2014. године, и да том приликом нису пажљиво преиспитане и усклађене све законске одредбе о стручним испитима.

³² Под кандидатима са високим образовањем према УДС (чл. 9, ст. 1) се подразумевају лица са стеченим високим образовањем на основним академским студијама у обиму од најмање 240 ЕСПБ бодова, мастер академским студијама, специјалистичким академским студијама, специјалистичким струковним студијама, односно на основним студијама у трајању од најмање четири године или специјалистичким студијама на факултету и кандидати са стеченим високим образовањем на основним академским студијама у обиму од 180 ЕСПБ бодова, основним струковним студијама, односно на студијама у трајању до три године.

³³ Веома честе измене у програму државног стручног испита које су вршене у претходних неколико година најчешће су биле последица реформских промена у систему јавне управе и потребе њиховог познавања у циљу могућности успешног рада у јавној управи. Међутим, неке од измена су морале бити вршене и ради отклањања одређених пропуста који су учињени приликом одређивања програма ове врсте стручног испита. Такав је случај био везан пре свега за чињеницу да је Законом о државној управи (*Службени листник РС*, бр. 79/2005, 101/2007, 95/2010, 99/2014, 47/2018 и 30/2019), као основним системским прописом у области државне управе, још од 2005. године прописано да је висока стручна спрема и положен државни стручни испит законски услов за државног службеника, односно запослено лице код имаоца јавног овлашћења, да води управни поступак и одлучује у управном поступку (члан 84), а првобитном Уредбом о програму и начину полагања државног стручног испита из 2009. године, из програма државног стручног испита је након више деценија изостављен предмет Управни поступак. Управни поступак је као испитни предмет у програм ове врсте стручног испита поново враћен тек Уредбом о изменама и допунама Уредбе о програму и начину полагања државног стручног испита из 2016. године, и то не само за лица која полажу по програму за високо образовање, већ и за средње образовање, без обзира на чињеницу што та врста службеника не може да води управни поступак и да одлучује у поступку. Вид.: Зоран Лончар, "Промена улоге службеног лица у управном поступку", *Правна ријеч* 42/2015, 412-413; Зоран Лончар, "Одлучивање у управном поступку", *Зборник радова ПФНС* 1/2015, 190-191.

Орган надлежан за организовање и спровођење државног стручног испита је Министарство државне управе и локалне самоуправе, а за лица која су запослена на територији АП Војводине, Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице, који ту врсту надлежности врши као поверени посао државне управе.³⁴ Законска формулација лице *”зайослено на територији АП Војводине”* као критеријум разграничења надлежности за организовање и полагање државног стручног испита између Републике (Министарства) и Покрајине (Секретаријата),³⁵ није у довољној мери прецизна и као таква отвара низ спорних правних питања. Пре свега, да ли лице које уопште није запослено може да полаже ову врсту стручног испита пред Комисијом образованом од стране Покрајинског секретаријата, с обзиром на то да право на полагање државног стручног испита припада сваком лицу које испуни законске услове и пре него што се запосли у органу државне управе. Даље, да ли лице које је запослено у органу државне управе, чије се седиште увек налази изван територије АП Војводине, а ради у подручној организационој јединици тог органа управе која је на територији АП Војводине, може да полаже државни стручни испит пред Покрајинском комисијом. Такође, нејасно је и где би кандидати требало да пријаве и полажу ову врсту стручног испита у случају када истовремено конкуришу на јавно расписани конкурс за попуњавање положајног радног места у органу покрајинске управе и неком од органа државне или локалне управе, чија су седишта ван територије АП Војводине. Исто тако, нејасно је и да ли ће у том случају кандидату бити признато да је испунио законски услов за постављање на положајно радно место у покрајинској управи ако је државни стручни испит положио пред Комисијом образованом од стране Министарства, а не Покрајинског секретаријата. Немогућност давања јасног одговора на сва ова питања изазива правну несигурност код лица која их полажу, и могу да доведу у питање законитост правног положаја службеника запослених у органима државне, покрајинске и локалне управе. Стога би их требало што пре прецизно правно уредити, законским и подзаконским нормама.³⁶

³⁴ Вид.: Закон о утврђивању надлежности АП Војводине – ЗУНАПВ, *Службени гласник РС*, бр. 99/2009, 67/2012 и 18/2020, чл. 78; Покрајинска скупштинска одлука о Покрајинској управи, *Службени лист АП Војводине*, бр. 37/2014, 54/2014, 37/2016, 24/2019 и 66/2020, чл. 37, ст. 11.

³⁵ „АП Војводина, преко својих органа, у складу са прописима који уређују полагање државног стручног испита за рад у органима државне управе, за *зайослене* (означио З.Л.) на територији АП Војводине образује испитне комисије и организује полагање државног стручног испита”. ЗУНАПВ, чл. 78, ст. 1.

³⁶ Интересантно да је у случају правосудног испита, чија је организација и полагање Законом о утврђивању надлежности АП Војводине такође поверено истом Покрајинском секретаријату, критеријум разграничења надлежности између Републике и Покрајине везан

Захтев за полагање државног стручног испита надлежном органу по правилу подноси *лице који жели да га полаже*. Међутим, могућност да поднесе захтев понекад може да има и *орган управе* у коме је службеник запослен, уместо службеника. У случају када се ради о државном службенику који је примљен у радни однос у органу управе без положеног државног стручног испита, орган је дужан да поднесе захтев за полагање државног стручног испита најкасније 60 дана пре дана истека рока у коме је службеник дужан да положи ову врсту испита. Ако орган не поднесе захтев у наведеном року, право на подношење захтева има државни службеник.³⁷

О захтеву за полагање државног стручног испита одлучује *овлашћено службено лице* у Министарству, односно Покрајинском секретаријату.³⁸ Решење

за место *пребивалишта* кандидата, који је потпуно јасан правни појам (чл. 77). Из тог разлога, уколико неки кандидат ту врсту посебног стручног испита, која је у неким случајевима изједначена са државним стручним испитом, жели да полаже пред другом комисијом, самом променом места пребивалишта у складу са Законом о пребивалишту и боравишту грађана (*Службени гласник РС*, бр. 87/2011, чл. 15-17), право на полагање правосудног испита може да оствари пред Комисијом образованом од стране Министарства правде, као органа државне управе надлежног за организовање и спровођење ове врсте испита за кандидате који имају пребивалиште ван територији АП Војводине, и обрнуто.

³⁷ Вид.: УДСИ, чл. 19.

³⁸ Иако је новом Уредбом из 2019. године предвиђено да решење о захтеву за полагање државног стручног испита уместо министра доноси овлашћено службено лице, што би могло да представља додатни степен професионализације управе у области стручних испита, ова је новина ипак у супротности са основним принципима система државне управе, и као таква је без законског основа уведена у наш службенички систем. Наиме, Законом о државној управи је, услед инокосног принципа руковођења органима управе, предвиђено да министар у оквиру права на руковођење министарством решава и о свим управним и другим појединачним стварима из делокруга министарства (чл. 23, ст. 2), што значи да за одлучивање у било којој ствари из надлежности министарства, може да овласти било које лице запослено у министарству. У погледу овлашћења за одлучивање у управном поступку, пак, министар је везан само законским условом да се ради о државном службенику са одговарајућом (високом) стручном спремом и положеним државним стручним испитом (чл. 84, ст. 2 и 3). У складу са таквим овлашћењима министра новим Законом о општем управном поступку (*Службени гласник РС*, бр. 18/2016 и 95/2018) прописано је да овлашћено службено лице у управном поступку, поред овлашћења за вођење поступка, може бити овлашћено и за одлучивање у поступку (чл. 43, ст. 2), а у случају када у поступку не одлучује старешина органа већ по његовом овлашћењу службено лице, у уводу решења се мора навести његово лично име и правни основ за одлучивање у тој управној ствари (чл. 141, ст. 2). Поред тога, Законом о државној управи је прописана обавеза за сваки орган управе да на погодан начин објави која су службена лица овлашћена за одлучивање у управним стварима, а која за предузимање радњи у поступку пре доношења решења (чл. 39, ст. 5). (Вид.: Зоран Лончар, "Овлашћено службено лице у управном поступку", *Правни живот* 10/2017, 299-311). Због свега тога, уношење у Уредбу о државном стручном испиту одредбе о овлашћењу службеног лица да одлучује о захтеву за полагање ове врсте стручног испита представља сужавање права министра као старешине органа, на одлучивање у управним стварима у области државног стручног испита. Такође, оваквом одредбом Уредбе је уређено и питање које уопште не спада у круг питања која су Законом о државним службеницима прописана да

којим је одлучено о захтеву за полагање државног стручног испита је коначно и против њега се може покренути управни спор пред Управним судом. Када су у питању лица која захтев за полагање ове врсте стручног испита подносе Покрајинском секретаријату, против решења овлашћеног службеног лица у Покрајинском секретаријату може се поднети жалба Министарству државне управе и локалне самоуправе, с обзиром на то да се у том случају ради о повереном послу државне управе, за које је Законом о државној управи прописано да о жалби решава министар (члан 59. став 4). Овакав неједнаки ниво правне заштите странака (кандидата) у поступку пријаве државног стручног испита, који зависи од врсте органа управе код кога се ова врста стручног испита пријављује, пред Министарством или Покрајинским секретаријатом, супротан је принципу једнакости грађана пред законом.

Комисију за полагање државног стручног испита решењем на мандатни период од две године образује министар државне управе и локалне самоуправе, односно покрајински секретар у наведеном покрајинском секретаријату, и то са по два испитивача за сваки испитни предмет. С обзиром на то да програм ове врсте стручног испита зависи од врсте и степена образовања кандидата који га полажу, увек се образују две комисије: 1) Испитна комисија за кандидате са *високим образовањем*, која се састоји од председника, заменика председника и четири члана, и 2) Испитна комисија за кандидате са *средњим образовањем*, која се састоји од председника, заменика председника и три члана. Поред спровођења државног стручног испита, у коме поред свих чланова комисије учествују и испитивачи одређени за поједине испитне предмете, Испитна комисија одлучује и о термину полагања испита, распореду испитивача за сваки испитни рок, општем успеху кандидата након окончаног испита на основу појединачних записника испитивача, а може да одлучује евентуално и о захтеву за одлагање и прекид полагања државног стручног испита, као и о поднетом приговору кандидата.³⁹

се могу уредити подзаконским актом (чл. 100, ст. 2), нити је самом Уредбом предвиђено да је одлучивање о захтеву за полагање државног стручног испита предмет њеног уређења (чл. 1). Без обзира на што је одредба о одлучивању о захтеву за полагање државног стручног испита унета у део Уредбе (III) који је означен насловом "Начин полагања државног стручног испита", а што представља уредбодавну материју прописаном законом, таквој одредби по њеној садржини није место не само у том делу Уредбе, већ ни у правом акту такве подзаконске природе.

³⁹ Основни недостатак оваквог новог решења у погледу састава и надлежности Испитне комисије огледа се, пре свега, у неједнаком правном положају учесника у спровођењу испита. Сви испитивачи на државном стручном испиту учествују у испитивању и оцењивању кандидата из појединачних испитних предмета, а само испитивачи који су чланови Испитне комисије имају право да одлучују и о општем успеху кандидата након спроведеног испита, по основу појединачних записника испитивача, као и о евентуално поднетом приговору кандидата на добијену оцену из неког од испитних предмета. У том смислу, посебно је значајан пропуст у Уредби о државном стручном испиту то што није уређена обавеза

Битну новину у правном режиму државног стручног испита представља то што су у циљу професионализације ове врсте стручног испита новом Уредбом прописана правила о *условима* за чланове испитних комисија и испитиваче. Наиме, као председник, заменик председника и чланови у обе врсте испитних комисија могу бити одређени само државни службеници који имају високо образовање и најмање седам година радног искуства у струци. Као испитивачи за поједине испитне предмете могу бити одређени 1) државни службеници са високим образовањем и најмање пет година радног искуства у струци или 2) лица која су стручњаци у областима које су у вези са садржином испитног предмета, која имају високо образовање и навршених најмање пет година радног искуства у струци (члан 11 и 14).

Иако се новоуведеним критеријумима за избор чланова испитних комисија и самих испитивача може упутити низ примедби, пре свега да се односе само на формални статус неког лица као државног службеника, односно стечену високу стручну спрему и одређен број година радног искуства у струци, а посебно да није са довољно пажње уређено питање која својства треба да има лице да би се сматрало стручњаком из области која је у вези са садржином испитног предмета, пошто су у питању критеријуми које врло често испуњавају и сами кандидати који полажу ову врсту стручног испита, ипак оваква нова правила о којима министар или покрајински секретар морају да воде рачуна приликом одређивања састава испитних комисија и испитивача за поједине испитне предмете, представљају значајан помак у односу на ранији период, када су за испитиваче биле одређиване саме старешине органа управе или највиши политички функционери у управи, који не само да нису имали положен државни стручни испит, већ нису прошли било какву проверу стручног знања приликом доласка на функцију у управи (државни секретари, вд. помоћници министара, покрајински секретари, заменици покрајинских секретара, подсекретари ...). У наредним периоду би стога, ради наставка професионализације овог веома важног посла у управи, од кога зависи квалитет вршења управне службе у будућности, требало додатно радити на питању начина подизања стручног нивоа испитивача, и то пре свега и виду њиховог обавезног претходног лиценцирања, спроведеног од стране за то стручне институције, попут Националне академије за јавну управу, какав је данас случај са предавачима који спровode обуке за стручно усавршавање службеника.

испитивача који није члан Испитне комисије, да се изјасни на поднети приговор кандидата из његовог испитног предмета, на основу чега би чланови Испитне комисије могли правилно да утврде чињенично стање и објективно одлуче о приговору, иако нису били присутни на испиту из одређеног испитног предмета.

У погледу управне делатности у области државног стручног испита, надлежни орган је још овлашћен да води *евиденције* и издаје *службене исписе* (уверења) о положеном државном стручном испиту.⁴⁰ Значајну новину у правном режиму државног стручног испита представља прописивање електронске форме вођења евиденције и издавања уверења, а посебно потпуно нових правила о услугама електронске управе, уведених Уредбом о државном стручном испиту (члан 39), захваљујући којима се целокупна управна делатност у области ове врсте стручних испита може остваривати електронским путем, почев од подношења захтева за полагање испита и доношења решења о њему, преко доношења решења о саставу испитних комисија и одређивања испитивача, па све до вођења евиденције и издавања уверења о положеном испиту.⁴¹

Обавезу полагања државног стручног испита, поред државних службеника, имају и службеници у аутономним покрајинама (покрајински службеници) и јединицама локалне самоуправе (локални службеници), као и сви запослени који обављају поверене послове државне управе код ималаца јавних овлашћења. На сва та лица се у погледу државног стручног испита примењује у основи исти правни режим који важи и за државне службенике.⁴² Само у случају појединих категорија покрајинских и локалних службеника постоје одређене мање разлике у правном режиму државног стручног испита. Тако *рок* за полагање државног стручног испита код покрајинских и локалних службеника који се додатно образују износи шест месеци од завршетка додатног образовања (члан 124. став 4), за разлику од исте категорије државних службеника код којих је рок за полагање ове врсте стручног испита годину дана од завршетка додатног образовања. Поред тога, у случају покрајинских и локалних службеника, обавезу полагања државног стручног испита може да замени само положен правосудни испит, а не и неки други посебан стручни испит (члан 131, став 5), какав је случај са дипломатско-конзуларним испитом и стручним испитом у области здравствене заштите код појединих категорија државних службеника.

3.2 Посебан стручни испит

Посебан стручни испит је испит специјалистичког карактера који су дужни да положе само поједине категорије службеника који раде на радним местима са посебим дужностима и овлашћењима. У односу на државни

⁴⁰ Вид.: ЗДС, чл. 100а; УДСИ, чл. 33-38.

⁴¹ Вид.: Јасмина Бенмансур, "Управно поступање у области стручних испита и (е) управнопроцесна реформа", *Правна ријеч* 62/2020, 241-260.

⁴² Вид.: ЗЗАПЈС, чл. 132, УДСИ, чл. 6.

стручни испит ова врста испита је у наш службенички систем уведена накнадно, кроз измене Закона о државним службеницима из 2014. године.⁴³ Увођење посебних стручних испита је производ, пре свега, потребе да државни службеници поседују, поред општих и одређене врсте посебних знања, неопходних за успешно самостално вршење послова на поједним радним местима у органима управе за која су предвиђене посебне дужности и овлашћења. Поред тога, појава великог броја посебних стручних испита, поред државног стручног испита, данас се јавља и као последица значајног процеса специјализације која се од пре неколико година континуирано спроводи у области стручног усавршавања службеника, као део свеукупних реформских процеса у области службеничког система.

Иако су посебни стручни испити уведени у правни систем Законом о државним службеницима, правни режим ове врсте стручног испита се уређује посебним законима (члан 102-а), који се односе на рад органа управе у појединим управним областима. Такав је случај, на пример, са Законом о полицији,⁴⁴ Законом о спољним пословима,⁴⁵ Законом о инспекцијском надзору,⁴⁶ Законом о комуналној милицији,⁴⁷ Царинским законом,⁴⁸ Законом о јавним набавкама,⁴⁹ Законом о матичним књигама,⁵⁰ итд. Посебане стручне испите организују и спроводе увек органи управе у чијем се делокругу налази управна област из којих се полажу ове врсте стручног испита.

Посебни стручни испити су и део службеничког система који се односи на покрајинске и локалне службенике, односно поједине категорије лица запослених у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе.⁵¹

4. СПРОВОЂЕЊЕ СТРУЧНИХ ИСПИТА У УПРАВИ

У органима управе у Србији се данас спроводи више од сто различитих врста стручних испита.⁵² Поред *државног стручног испита*, који спроводи

⁴³ Вид.: Закон о изменама и допунама Закона о државним службеницима, *Службени гласник РС*, бр. 99/2014, чл. 15.

⁴⁴ Закон о полицији, *Службени гласник РС*, бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018.

⁴⁵ Закон о спољним пословима, *Службени гласник РС*, бр. 116/2007, 126/2007 и 41/2009.

⁴⁶ Закон о инспекцијском надзору, *Службени гласник РС*, бр. 36/2015, 44/2018 и 95/2018.

⁴⁷ Закон о комуналној милицији, *Службени гласник РС*, бр. 49/2019.

⁴⁸ Царински закон, *Службени гласник РС*, бр. 95/2018, 91/2019 и 144/2020.

⁴⁹ Закон о јавним набавкама, *Службени гласник РС*, бр. 91/2019.

⁵⁰ Закон о матичним књигама, *Службени гласник РС*, бр. 20/2009, 145/2014 и 47/2018.

⁵¹ Вид.: ЗЗАПЈС, чл. 131, ст. 4 и 5.

⁵² Анализом извршеном у оквиру Пројекта ”Подршка реформи јавне управе у Србији”, који је финансиран од стране Немачке организације за међународну сарадњу у Србији (ГИЗ), идентификовано је крајем 2018. године укупно 113 различитих врста стручних испита које

Министарство државне управе и локалне самоуправе, односно Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и права националних мањина – националних заједница, органи управе у форми *йосебних* или *сйручних* испита организују и спроводе и бројне друге испите, који представљају законски услов за рад на свим или појединим радним местима у органима управе у разним управним областима. Поред тога, постоје и стручни испити које организују и спроводе органи управе, али их не полажу службеници, већ лица запослена изван управе и који представљају услов за обављање одређене врсте посла у неким областима друштвеног живота (испити за лиценце за васпитање, наставнике, ревизоре, вештаке, преводиоце, тумаче, инжењере, инструкторе, урбанисте, возаре, поморце, библиотекаре, туристичке водиче ...).

Министарство државне управе и локалне самоуправе организује и спроводи поред *Државној сйручној исйији*, још и три друга стручна испита: *Посебан сйручни исйиј за матичара*,⁵³ *Посебан сйручни исйиј за инсйектйора*⁵⁴ и *Посебан сйручни исйиј за комуналној милиционера*.⁵⁵ У надлежности **Министарства йравде** су, поред *Правосудној исйији*,⁵⁶ који је код свих службеника у управи изједначен за државним стручним испитом, још и *Јавнобележнички исйиј*,⁵⁷ *Сйручни исйиј за јавној изврцијелъа*⁵⁸ и *Сйручни исйиј за сйалној судској йумача*.⁵⁹ **Министарство сйољних йослова** организује и спроводи: *Дипломатско-конзуларни исйиј*,⁶⁰ који је као стручан испит за службенике у овом Министарству изједначен са државним стручним испитом, и *Преводилачки сйручни исйиј*.⁶¹ **Министарство йрйовине, йуризма и йелекомуникација** је надлежно за *Посебан сйручни исйиј за йржйицној инсйектйора*.⁶²

Министарство унутрашњих йослова организује и спроводи више врста стручних испита за своје службенике, и то: *Сйручни исйиј за зайо-*

су били у надлежности органа управе. Вид.: *Сйудија о сйручним исйијима у сйстему државне управе у Републици Србији*, Министарство државне управе и локалне самоуправе, Београд 2018, 67.

⁵³ Вид.: Закон о матичним књигама, чл. 11-116.

⁵⁴ Вид.: Закон о инспекцијском надзору, чл. 47.

⁵⁵ Вид.: Закон о комуналној милицији, чл. 39.

⁵⁶ Вид.: Закон о правосудном испиту, *Службени йласник РС*, бр. 16/1997, чл. 9.

⁵⁷ Вид.: Закон о јавном бележничству, *Службени йласник РС*, бр. 13/2011, 85/2012, 19/2014, 93/2014, 121/2014, 6/2015 и 106/2015.

⁵⁸ Вид.: Закон о извршењу и обезбеђењу, *Службени йласник РС*, бр. 106/2015, 113/2017 и 54/2019, чл. 472-473.

⁵⁹ Вид.: Закон о уређењу судова, *Службени йласник РС*, бр. 16/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011, 78/2011, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015, 13/2016, 108/2016, 113/2017, 65/2018, 87/2018 и 88/2018, чл. 70, ст. 4.

⁶⁰ Вид.: Закон о спољним пословима, чл. 46.

⁶¹ Вид.: Закон о спољним пословима, чл. 46, ст. 3.

⁶² Вид.: Закон о трговини, *Службени йласник РС*, бр. 52/2019, чл. 46, ст. 4 и 7.

слене у Министарству,⁶³ Стручни испити за чин и звање,⁶⁴ Стручни испити за ниво руковођења,⁶⁵ у оквиру кога се разликују посебни испити за *оперативни, средњи и високи ниво руковођења*, као и за *старајешки ниво руковођења*.⁶⁶ Такође, ово Министарство је надлежно и за *Посебан стручни испити за инспекторе заштитице од пожара*.⁶⁷ Поред тога, Министарство унутрашњих послова организује и низ других испита за вршења одређених врста послова у области унутрашњих послова за лица која нису запослена у Министарству, као што су: *Стручни испити за дејективна*,⁶⁸ *Стручни испити за вршење послова приватног обезбеђења и редарске службе*,⁶⁹ у оквиру кога се разликују као посебни испити: *Испити за лиценцу за процену ризика у заштити лица, имовине и пословања*, *Испити за лиценцу за вршење основних послова службеника обезбеђења без оружја и за лиценцу за вршење специјалистичких послова службеника обезбеђења са оружјем*, *Испити за лиценцу за вршење послова планирања система техничке заштитице и за лиценцу за вршење послова пројектовања и надзора над извођењем система техничке заштитице*, *Испити за лиценцу за вршење послова монтаже, пуштања у рад, одржавања система техничке заштитице и обуке корисника*.⁷⁰ У ову групу испита спадају и *Стручни испити из области заштитице од пожара*,⁷¹ *Стручни испити за добијање лиценце за израду главне пројекта заштитице од пожара и лиценце за пројектовање и извођење посебних система и мера*

⁶³ Вид.: Закон о полицији, 132, ст. 2, чл. 146, став 6; Уредба о стручном оспособљавању и усавршавању у Министарству унутрашњих послова, *Службени листник РС*, бр. 42/2017, 56/2018, 34/2019 и 11/2020, чл. 78; Уредба о стручном оспособљавању приправника и полагању стручног испита у Министарства унутрашњих послова, *Службени листник РС*, бр. 38/2020.

⁶⁴ Вид.: Закон о полицији, чл. 165, ст. 2; Уредба о каријерном развоју полицијских службеника, *Службени листник РС*, бр. 42/2018, 91/2018, 69/2019, 84/2020 и 113/2020, чл. 12.

⁶⁵ Вид.: Закон о полицији, чл. 165, ст. 2; Уредба о каријерном развоју полицијских службеника, чл. 12-а.

⁶⁶ Вид.: Уредба о каријерном развоју полицијских службеника, чл. 13.

⁶⁷ Вид.: Закон о заштити од пожара, *Службени листник РС*, бр. 111/2009, 20/2015 и 87/2018, чл. 74; Правилник о програму и начину полагања посебног стручног испита за инспекторе заштите од пожара, *Службени листник РС*, бр. 8/2013.

⁶⁸ Вид.: Закон о детективској делатности, *Службени листник РС*, бр. 104/2013 и 87/2018, чл. 5-6; Правилник о обуци, оспособљавању и стручном испиту за вршење детективских послова, *Службени листник РС*, бр. 27/2019, чл. 10.

⁶⁹ Вид.: Закон о приватном обезбеђењу, *Службени листник РС*, бр. 104/2013, 42/2015 и 87/2018, чл. 14, ст. 3.

⁷⁰ Вид.: Правилник о стручном испиту за вршење послова приватног обезбеђења и редарске службе, *Службени листник РС*, бр. 74/2019, чл. 3.

⁷¹ Вид.: Закон о заштити од пожара, *Службени листник РС*, бр. 111/2009, 20/2015 и 87/2018, чл. 55, ст. 4; Правилник о посебној обуци и полагању стручног испита из области заштите од пожара, *Службени листник РС*, бр. 92/2010, 11/2011, 6/2018 и 25/2018.

заштити од пожара,⁷² као и Посебан стручни испит за израду плана процене ризика од катастрофа и плана заштити и спасавања.⁷³

Министарство финансија је надлежно за организовање и спровођење Испита за стицање професионалног звања овлашћени интјерни ревизор у јавном сектору,⁷⁴ који су дужни да положи сва лица која у органима управе у својству службеника или код других директних или индиректних корисника раде на пословима интерне ревизије, као и Испит за стицање звања лиценцирани проценитељ,⁷⁵ који су дужни да положи сви службеници који у органима управе врше послове процене вредности непокретности. **Пореска управа** спроводи Стручни испит за стицање сертификата за обављање мењачких послова,⁷⁶ а **Управа царина** Посебан стручни испит за засиување у царинском посиују,⁷⁷ док је **Управа за јавне набавке** надлежна за Посебан стручни испит за службеника за јавне набавке.⁷⁸

Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре организује и спроводи бројне стручне испите, међу којима су као најважнији: Стручни испит за одговорној урбанисти,⁷⁹ Стручни испит за одговорној

⁷² Вид.: Закон о заштити од пожара, чл. 55; Правилник о полагању стручног испита и условима за добијање лиценце и овлашћења за израду Главног пројекта заштите од пожара и посебних система и мера заштите од пожара, *Службени ласник РС*, бр. 21/2012 и 87/2013.

⁷³ Вид.: Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама, *Службени ласник РС*, бр. 87/2018, чл. 21 и чл. 25, ст. 2. тач. 7; Правилник о начину обучавања, оспособљавања, наставним плановима и програмима субјеката и снагама система смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, *Службени ласник РС*, бр. 128/2020.

⁷⁴ Вид.: Закон о буџетском систему, *Службени ласник РС*, бр. 54/2009, 73/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 108/2013, 142/2014, 68/2015, 103/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018, 31/2019, 72/2019 и 149/2020, чл. 83; Правилник о стручном усавршавању овлашћених интерних ревизора у јавном сектору, *Службени ласник РС*, бр. 15/2019.

⁷⁵ Вид.: Закон о проценитељима вредности непокретности, *Службени ласник РС*, бр. 108/2016 и 113/2017, чл. 10; Правилник о испиту за стицање звања лиценцирани проценитељ, *Службени ласник РС*, бр. 63/2018.

⁷⁶ Вид.: Закон о девизном пословању, *Службени ласник РС*, бр. 62/2006, 31/2011, 119/2012, 139/2014 и 30/2018, чл. 139, ст. 9; Правилник о поступку и условима за стицање сертификата за обављање мењачких послова, јединственом програму обуке за обављање мењачких послова и условима које морају да испуњавају предавачи који врше обуку, *Службени ласник РС*, бр. 7/2012 и 102/2012.

⁷⁷ Вид.: Царински закон, чл. 15, ст. 2. тач. 3; Правилник о програму и садржини посебног стручног испита, издавању и одузимању дозвола за заступање у царинском поступку, *Службени ласник РС*, бр. 42/2019.

⁷⁸ Вид.: Закон о јавним набавкама, чл. 185; Правилник о поступку и условима за стицање сертификата за службеника за јавне набавке и вођењу Регистра службеника за јавне набавке, *Службени ласник РС*, бр. 93/2020.

⁷⁹ Вид.: Закон о планирању и изградњи, *Службени ласник РС*, бр. 72/2009, 81/2009, 64/2010, 24/2011, 121/2012, 42/2013, 50/2013, 98/2013, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 и 9/2020, чл. 38; Правилник о полагању стручног испита у области просторног и

планера,⁸⁰ Испити за савешника за безбедности у транспортној опасне робе,⁸¹ Испити за обављање послова возача возила за транспортној опасне робе,⁸² Испити за стручну особљености за обављање послова лица са сертификатом ADN,⁸³ Службени испити за основно стручно знање,⁸⁴ Службени испити за унапређено знање и вештине,⁸⁵ Службени испити за лоцмана,⁸⁶ Службени испити за управљање чамцем, пловћим телом или плутајућим објектом,⁸⁷ Службени испити за стицање звања чланова посаде бродова трговачке морнарице,⁸⁸ Службени испити за стицање сведочанства о особљености за обављање делатности возара унутрашње пловидбе,⁸⁹ Службени испити за обављање

урбанистичког планирања, израде техничке документације, грађења и енергетске ефикасности, као и лиценцама за одговорна лица и регистру лиценцираних инжењера, архитеката и просторних планера, *Службени гласник РС*, бр. 2/2021.

⁸⁰ Вид.: Закон о планирању и изградњи, чл. 37; Правилник о полагању стручног испита у области просторног и урбанистичког планирања, израде техничке документације, грађења и енергетске ефикасности, као и лиценцама за одговорна лица и регистру лиценцираних инжењера, архитеката и просторних планера.

⁸¹ Вид.: Закон о транспорту опасне робе, *Службени гласник РС*, бр. 104/2016, 83/2018, 95/2018 и 10/2019, чл. 38-39; Правилник о програму, начину и висини трошкова полагања испита за издавање сертификата о стручној оспособљености за саветника за безбедност у транспорту опасног терета, *Службени гласник РС*, бр. 57/2015.

⁸² Вид.: Закон о транспорту опасне робе, чл. 40.; Правилник о програму и начину полагања испита за стручну оспособљеност за обављање послова возача возила за транспорт опасног терета, саставу комисије и износу трошкова полагања испит, *Службени гласник РС*, бр. 125/2014.

⁸³ Вид.: Закон о транспорту опасне робе, чл. 57, Правилник о програму и начину полагања испита за стручну оспособљеност за обављање послова Лица са сертификатом ADN, *Службени гласник РС*, бр. 64/2013.

⁸⁴ Вид.: Закон о жичарама за транспорт лица, *Службени гласник РС*, бр. 38/2015, 113/2013 и 31/2019, чл. 29, ст. 1; Правилник о стручној оспособљености извршних радника жичаре за транспорт лица, *Службени гласник РС*, бр. 83/2017.

⁸⁵ Вид.: Закон о жичарама за транспорт лица, чл. 29; Правилник о стручној оспособљености извршних радника жичаре за транспорт лица.

⁸⁶ Вид.: Закон о пловидби и лукама на унутрашњим водама, *Службени гласник РС*, бр. 73/2010, 121/2012, 18/2015, 96/2015, 92/2016, 104/2016, 113/2017, 41/2018, 95/2018, 37/2019 и 9/2020, чл. 58, ст. 2; Правилник о начину и условима за обављање пилотаже, условима, програму, начину и трошковима полагања стручног испита за лоцмана и обрасцу лоцманске легитимације, *Службени гласник РС*, бр. 21/2015 и 113/2017.

⁸⁷ Вид.: Закон о пловидби и лукама на унутрашњим водама, чл. 165, ст. 2; Правилник о условима које морају да испуњавају лица за управљање чамцем, пловћим телом или плутајућим објектом, програму и начину полагања стручног испита, као и обрасцима, садржини, начину издавања и трајања дозволе за управљање, *Службени гласник РС*, бр. 86/2014, 57/2015 и 115/2020.

⁸⁸ Вид.: Закон о пловидби и лукама на унутрашњим водама, чл. 132, ст. 2; Правилник о програму и начину полагања стручног испита за стицање звања чланова посаде бродова трговачке морнарице, *Службени гласник РС*, бр. 59/2013 и 28/2015.

⁸⁹ Вид.: Закон о трговачком бродарству, *Службени гласник РС*, бр. 96/2015 и 113/2017, чл. 19, ст. 4; Правилник о испиту за стицање сведочанства о оспособљености за обављање

йослова бродских аџената и аџената,⁹⁰ Испити о йрофесионалној оспособљености за йослове уйрављања йревозом йуџника у друмском саобраћају,⁹¹ Испити о йрофесионалној оспособљености за йослове уйрављања йревозом йшерей у друмском саобраћају.⁹²

Министарсйво рударсйва и енерџейике организује и спроводи: Сйручни испити за обављање йослова у објектима за йроизводњу, йренос и дисйрибуцију електринчне енерџије,⁹³ Сйручни испити за обављање йослова у објектима за йрансйорй, дисйрибуцију и складишйење йриродној џаса,⁹⁴ Сйручни испити за сйицање овлашйења за обављање йослова из обласйи џеолоџије и рударсйва,⁹⁵ и Сйручни испити за сйицање лиценце за обављање йослова из обласйи џеолоџиџких исйраживања и експлоатације.⁹⁶ **Министарсйво йольйривреде, шумарсйва и водойривреде** је надлежно за спровођење низа стручних испита, међу којима су по значају посебно издвајају Сйручни испити за лиценцу за обављање ветйеринарске делайности⁹⁷ и

делатности возара унутрашње пловидбе и одобрења за обављање делатности возара унутрашње пловидбе, *Службени џласник РС*, бр. 54/2016 и 18/2018.

⁹⁰ Вид.: Закон о трговачком бродарству, чл. 21, ст. 3. тач. 4; Правилник о условима за обављање послова бродских агената и агената посредника, *Службени џласник РС*, бр. 61/2016.

⁹¹ Вид.: Закон о превозу путника у друмском саобраћају, *Службени џласник РС*, бр. 68/2015, 41/2018, 44/2018, 83/2018, 31/2019 и 9/2020, чл. 23, ст. 2. и чл. 24, ст. 1; Правилник о испиту о професионалној оспособљености за послове управљања превозом путника у друмском саобраћају, *Службени џласник РС*, бр. 84/2017.

⁹² Вид.: Закон о превозу терета у друмском саобраћају, *Службени џласник РС*, бр. 68/2015 и 41/2018, чл. 11; Правилник о начину, програму и поступку спровођења испита о професионалној оспособљености, образаца сертификата о професионалној оспособљености, поступку издавања сертификата о професионалној оспособљености као и начину вођења евиденције о одржаним испитима и издатим и одузетим сертификатима о професионалној оспособљености за превоз терета, *Службени џласник РС*, бр. 17/2017.

⁹³ Вид.: Закон о енергетици, *Службени џласник РС*, бр. 145/2014 и 95/2018, чл. 24; Правилник о условима, програму и начину полагања стручног испита за обављање послова у објектима за производњу, пренос и дистрибуцију електричне енергије, *Службени џласник РС*, бр. 24/2015 и 35/2019.

⁹⁴ Вид.: Закон о енергетици, чл. 24; Правилник о условима, програму и начину полагања стручног испита за обављање послова у објектима за транспорт, дистрибуцију и складиштење природног гаса, *Службени џласник РС*, бр. 10/2016.

⁹⁵ Вид.: Закон о рударству и геолошким истраживањима, *Службени џласник РС*, бр. 101/2015 и 95/2018, чл. 23; Правилник о условима, начину и програму полагања стручног испита за обављање послова при експлоатацији минералних сировина, *Службени џласник РС*, бр. 21/1996 и 47/1996; Правилник о условима, начину и програму полагања стручног испита за обављање послова израде Пројеката и елабората и извођења геолошких истраживања, *Службени џласник РС*, бр. 21/1996.

⁹⁶ Вид.: Закон о рударству и геолошким истраживањима, чл. 146.

⁹⁷ Вид.: Закон о ветеринарству, *Службени џласник РС*, бр. 92/2005, 30/2010, 93/2012 и 17/2019, чл. 8, ст. 6; Правилник о условима у погледу објеката, опреме, средстава за рад, као и у погледу стручног кадра које мора да испуњава ветеринарска апотека, *Службени џласник РС*, бр. 91/2009.

*Службени испити за филозофског и шумарског инспектора.*⁹⁸ **Министарство просвете, науке и технолошког развоја** организује и спроводи: *Службени испити за лиценцу за наставнике, васпитаче и стручне сараднике у установама образовања и васпитања,*⁹⁹ *Службени испити за лиценцу за директоре установа образовања и васпитања,*¹⁰⁰ *Службени испити за просветног савјетника,*¹⁰¹ *Службени испити за лиценцу за секретара установе образовања и васпитања*¹⁰² и *Службени испити за лиценцу за васпитаче, психологе и педагоге у дому ученика.*¹⁰³ **Министарство заштите животне средине** је надлежно за *Службени испити за рибочувара*¹⁰⁴ и *Службени испити за рибара,*¹⁰⁵ а **Министарство здравља** за *Службени испити здравствених радника.*¹⁰⁶

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања спроводи *Службени испити за рад у запошљавању,*¹⁰⁷ *Службени испити о практичној особљености за обављање послова безбедности и здравља на раду,*¹⁰⁸

⁹⁸ Вид.: Закон о здрављу биља, *Службени гласник РС*, бр. 41/2009 и 17/2019, чл. 28.

⁹⁹ Вид.: Закон о основама система образовања и васпитања, *Службени гласник РС*, бр. 88/2017, 27/2018, 10/2019 и 6/2020, чл. 113; Правилник о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника, *Службени гласник РС*, бр. 22/2005, 51/2008, 88/2015, 105/2015 и 48/2016.

¹⁰⁰ Вид.: Закон о основама система образовања и васпитања, чл. 122; Правилник о програму обуке и полагању испита за лиценцу за директора установе образовања и васпитања, *Службени гласник РС*, бр. 63/2018.

¹⁰¹ Вид.: Закон о основама система образовања и васпитања, чл. 171; Правилник о испиту и стручном усавршавању просветних савјетника, *Службени гласник РС*, бр. 14/2020.

¹⁰² Вид.: Закон о основама система образовања и васпитања, чл. 68; Правилник о полагању стручног испита за секретара установе образовања и васпитања, *Службени гласник РС*, бр. 8/2011.

¹⁰³ Вид.: Закон о ученичком и студентском стандарду, *Службени гласник РС*, бр. 18/2010, 55/2013, 27/2018 и 10/2019, чл. 63; Правилник о дозволи за рад васпитача, психолога и педагога у дому ученика, *Службени гласник РС*, бр. 37/2016.

¹⁰⁴ Вид.: Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, *Службени гласник РС*, бр. 128/2014 и 95/2018, чл. 12-14; Правилник о условима, програму и начину полагања стручног испита за рибочувара и стручног испита за рибара, *Службени гласник РС*, бр. 60/2015 и 96/2016.

¹⁰⁵ Вид.: Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, чл. 33; Правилник о условима, програму и начину полагања стручног испита за рибочувара и стручног испита за рибара.

¹⁰⁶ Вид.: Закон о здравственој заштити, *Службени гласник РС*, бр. 25/2019, чл. 168; Правилник о приправничком стажу и стручном испиту здравствених радника, *Службени гласник РС*, бр. 33/2019.

¹⁰⁷ Вид.: Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености, *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010, 38/2015 и 113/2017, чл. 21, ст. 3; Правилник о просторним и техничким условима за рад агенције за запошљавање, условима стручне оспособљености запослених, програму, садржини и начину полагања испита за рад у запошљавању, *Службени гласник РС*, бр. 98/2009, 100/2012, 65/2014, 11/2018 и 86/2019.

¹⁰⁸ Вид.: Закон о безбедности и здрављу на раду, *Службени гласник РС*, бр. 101/2005, 91/2015 и 113/2017, чл. 37, ст. 2; Правилник о програму усавршавања знања и другим пита-

*Стручни испити о практичној особљености одговорног лица за обављање послова прегледа и провере опреме за рад и за обављање послова испитивања услова радне околине, односно хемијских, биолошких и физичких штетности (осим јонизујућих зрачења), микроклиме и осветљености,¹⁰⁹ Стручни испити за обављање послова координатора за израду пројекта¹¹⁰ и Стручни испити за обављање послова координатора за извођење радова,¹¹¹ а **Министарство омладине и спорта** Стручни спортисти испити.¹¹²*

Поред испита које спроводе органи државне управе, постоји и низ стручних испита које спроводе и поједине посебне организације, попут: Завода за интелектуалну својину, Дирекције за мере и драгоцене метале, Агенције за лиценцирање стечајних управника, Агенције за безбедност саобраћаја итд.

Такође, спровођење одређених врста стручних испита, али као поверених послова државне управе, среће се и код појединих органа покрајинске управе. Тако, **Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и правна националних мањина – националних заједница**, поред Државног стручног испита, спроводи још и *Правосудни испити, Испити за судне тумаче, Испити за лиценцу за наставнике, васпитаче и стручне сараднике у установама образовања и васпитања, Испити за лиценцу за секретара установе образовања и васпитања и Испити за лиценцу за директора установе образовања и васпитања. Покрајински секретаријат за енергетику, грађевинарство и саобраћај* спроводи Стручни испити за обављање послова *техничкој руковођења, руковања и одржавања у објектима за производњу, пренос и дистрибуцију електричне енергије и Стручни испити за обављање послова техничкој руковођења, руковања и одржавања у објектима за транспорт, дистрибуцију и складиштење природног гаса.*

њима у вези са усавршавањем знања лица за безбедност и здравље на раду, *Службени гласник РС*, бр. 108/2017.

¹⁰⁹ Вид.: Закон о безбедности и здрављу на раду, чл. 54; Правилник о програму, начину и висини трошкова полагања стручног испита за обављање послова безбедности и здравља на раду и послова одговорног лица, *Службени гласник РС*, бр. 111/2013, 57/2014, 126/2014, 111/2015, 113/2017 и 11/2019.

¹¹⁰ Вид.: Уредба о безбедности и здрављу на раду на привременим или покретним градилиштима, *Службени гласник РС*, бр. 14/2009 и 95/2010, чл. 7; Правилник о програму, начину и висини трошкова припреме и полагања стручног испита за обављање послова координатора за израду пројекта и стручног испита за обављање послова координатора за извођење радова, *Службени гласник РС*, бр. 113/2013, 57/2014 и 111/2015.

¹¹¹ Вид.: Уредба о безбедности и здрављу на раду на привременим или покретним градилиштима, чл. 7; Правилник о програму, начину и висини трошкова припреме и полагања стручног испита за обављање послова координатора за израду пројекта и стручног испита за обављање послова координатора за извођење радова.

¹¹² Вид.: Закон о спорту, *Службени гласник РС*, бр. 10/2016, чл. 99, ст. 6-9; Правилник о стручном спортском испиту, *Службени гласник РС*, бр. 7/2018.

5. ЗАКЉУЧНО РАЗМАТРАЊЕ

Изузетно велики број стручних испита које спроводе различити органи државне и покрајинске управе, а полажу их не само државни, покрајински и локални службеници, већ и лица запослена код ималаца јавних овлашћења, као и многобројна лица која се налазе ван система јавне управе, захтева пажљиво системско уређивање низа правних питања, како би њихово полагање на прави начин допринело процесу професионализације управе. С обзиром на то да се државни стручни испит јавља као испит општег карактера и да су дужни да га положе сви службеници без обзира на врсту органа управе у коме раде, централно место у систему стручних испита у управи требало би да припада тој врсти испита. Правним прописима би стога требало прецизно уредити најпре међусобни однос државног стручног испита и свих осталих посебних или стручних испита, и то пре свега кроз питање програма испита, а затим и начина образовања и састава испитних комисија, накнада за полагање испита и за рад испитивача, процедуре полагања испита, начина вођења евиденција и издавања уверења о положеним испитима итд.

У погледу програма испита требало би предвидети јасна правила како би се спречила појава понављања истих или сличних предмета или истих или сличних стручних области које су већ део државног стручног испита или неког другог посебног или стручног испита који је кандидат већ положио, а у погледу састава свих испитних комисија јасне критеријуме и мерила за избор испитивача. При томе би требало водити рачуна да чланство у комисијама буде последица врхунских стручних квалитета испитивача, везаних за доказано и проверено знање из стручних области обухваћених испитним предметима, а никако привилегија заснована на тренутном политичком положају у органу управе који организује и спроводи стручни испит. У погледу испитних накнада требало би прописати јасна правила како би се избегла појава наплаћивања различитих новчаних износа приликом пријаве испита, као и накнада за рад испитивача и чланова испитних комисија, које нису засноване на специфичностима испита и стварним трошковима њиховог спровођења. У погледу процесних правила за полагање стручних испита, на јединствен начин би требало решити, пре свега, питања одлагања и прекидања испита, промене испитивача, могућности изјављивања приговора на правилност оцењивања кандидата, као и одлучивања о поднетом приговору, правила о поновном полагању испита итд. У погледу испитних евиденција требало би увести њихово јединствено вођење и то од стране једног органа управе, како би могао да постоји јасан преглед свих кадровских капацитета у управи, и на основу тога се могло планирати одговарајуће попуњавање слободних радних места у органима управе. Када је у питању издавање уверења о положеним стручним испитима, требало би извршити

њихову потпуну стандардизацију, увођењем јединствених образаца који би важили за све стручне испите исте врсте, водећи при томе рачуна о Уставом утврђеној изворној надлежности аутономних покрајина у погледу симбола (грба). Ради вођења евиденција и издавања уверења о положеним стручним испитима требало би искористити значајне могућности које пружа електронско управно поступање. При томе, услуге електронске управе у области стручних испита требало би схватити само као начин за олакшавање спровођења ове врсте активности органа управе, а никако као циљ који би требало остварити сам по себи, независно од уређења свих наведених питања правног режима стручних испита.

Најбољи начин за уређивања свих ових питања сматрамо да би било кроз јединствен правни пропис, и то у виду посебног Закона о стручним испитима. Од начина на који ће бити уређена сва важна питања правног режима стручних испита зависиће успешан наставак процеса професионализације управе. Без добро осмишљеног и пажљиво изграђеног система стручних испита, значајни резултати који су претходних година остварени у области стручног усавршавања службеника, остаће без правог значаја само као пука форма, оличена у уверењу о положеном испиту, без адекватне садржине. У том смислу свакако да охрабрује чињеница што је питање стручних испита по први пут постало део Стратегије реформе јавне управе за период 2021-2031. године која је недавно усвојена. Стога се надамо да ће област стручних испита у управи релативно брзо бити и предмет законодавног уређивања.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

- Бенмансур Јасмина, „Управно поступање у области стручних испита и (е)управнопроцесна реформа”, *Правна ријеч* 62/2020, 241-260.
- Влатковић Милан, „Појам јавног-државног службеника у законодавној еволуцији после другог светског рата”, *Радни однос државних службеника*, Правни факултет, Крагујевац 2006, 35-60.
- Вукашиновић-Радјочић Зорица, „Европски принципи запошљавања јавних службеника”, *Правни животи* 10/2012, 299-313.
- Вукашиновић-Радјочић Зорица, Стојановић Блаженка, „Професионализација државне управе у Србији”, *Правни животи* 3-4/2006, 81-99.
- Вучетић Дејан, Вукашиновић-Радјочић Зорица, Крстић-Мистрицеловић Ивана, „Развој службеничког законодавства и образовања у Србији – историјске и савремене тенденције”, *Теме* 1/2019, 109-132.
- Костић М. Лазо, *Административно право*, I, Геца Кон, Београд 1935.
- Лончар Зоран, „Деполитизација и професионализација управе”, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 4/2013, 185-202.
- Лончар Зоран, „Овлашћено службено лице у управном поступку”, *Правни животи* 10/2017, 299-311.

- Лончар Зоран, „Одлучивање у управном поступку”, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 1/2015, 179-195.
- Лончар Зоран, „Промена улоге службеног лица у управном поступку”, *Правна ријеч* 42/2015, 401-416;
- Lončar Zoran, Vučetić Dejan, „European Standards and Public Administration Reform in the Republic of Serbia”, 16th International conference Toulon-Verona „*Excellence in Services*”, Faculty of Administration University of Ljubljana, Slovenia 29-30. August 2013, 434-454.
- Лубарда Бранко, „Правни положај државних службеника на положају”, *Радно и социјално право* 1-6/2006, 53-64.
- Мартиновић Александар, „Службеничко право у Србији на размеђи векова – савремене тенденције у развоју службеничког система и избор државних службеника”, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 4/2017, 1589-1605.
- Милков Драган, „Државна управа Србије и европски стандарди”, *Зборник Хармонизација српској и мађарској права са правом Европске уније*, Нови Сад 2015, 59-75.
- Рабреновић Александра, Вукашиновић-Радочић Зорица, „Новине у службеничком систему државне управе Србије”, *Правни животи* 10/2010, 421-435.
- Смјрутеија реформе државне управе у Републици Србији од 2004-2009*, Влада Републике Србије, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Београд 2004.
- Смјудија о смјручним исјидијима у систему државне управе у Републици Србији*, Министарство државне управе и локалне самоуправе, Београд 2018.

Zoran J. Lončar
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
Z.Loncar@pf.uns.ac.rs

Professional Exams as an Element of Professionalization of Administration

Abstract: *In recent years, a significant reform has been implemented in Serbia in the field of professional development of civil servants, but professional exams have remained outside the essential reform processes. An extremely large number of professional exams, which today are conducted by various state and provincial administration bodies, are taken not only by state, provincial and local officials, but also by subjects outside the public administration system, require priority systematic regulation of a number of legal issues laying in the right way contributed to the process of professionalization of the administration. Given that the state professional exam appears as a general exam and that all employees are required to pass it, regardless of the type of administrative body in which they work, the central place in the reform of the system of professional exams in the administration should belong to this type of exam. Legal regulations should precisely regulate the relationship between the state professional exam and all other special or professional exams, primarily through the issue of exam programs, and then the manner of education and composition of examination commissions, exam fees, exam procedures, keeping records of passed exams, issuing certificates, etc. Legal regulations should precisely regulate the relationship between the state professional exam and all other special or professional exams, primarily through the issue of exam programs, and then the manner of education and composition of examination commissions, exam fees, exam procedures, keeping records of passed exams, issuing certificates, etc. Further successful continuation of the process of professionalization of the administration depends on the manner in which the mentioned issues will be regulated, because without a well-designed and carefully constructed system of professional exams, results achieved in previous years in the field of professional development of employees will remain without real significance.*

Keywords: *administration, administrative bodies, professional exams, professionalization of administration, officials.*

Датум пријема рада: 29.04.2021.

Датум достављања коначне верзије рада: 01.07.2021.

Датум прихватања рада: 06.10.2021.